כפסולי המוקדשין ויפסל ת"ל [1]ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך א] וגו' מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה [א]אף בכור אינו נפסל משנה לחבירתה איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי בכור דלאו בר הרצאה הוא אבל קדשים דבני הרצאה נינהו אימא לא לירצו קמ"ל ואכתי ב] מהתם נפקא [2]והיה בך חטא [ב]ולא בקרבנך חטא ג] (א) ובן עזאי ההוא מבעי ליה והיה בך חטא ולא באשתך חטא סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר [ג]רבי אלעזר ואיתימא רבי יוחנן אין אשתו של אדם מתה אא"כ מבקשין ממנו ממון ואין לו שנאמר [3]אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך בהאי עון דבל תאחר נמי מתה קמ"ל: אחרים אומרים ד] במחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי ורבי אליעזר לא יחשב מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרבי ינאי דאמר רבי ינאי מנין למחשבות שמוציאות זו מזו שנאמר לא יחשב לא יערב בו מחשבות אחרות ה] ורב מרי מתני אמר רבי ינאי מנין למחשב בקדשים שהוא לוקה ת"ל [4]לא יחשב [ד]א"ל רב אשי לרב מרי לאו שאין בו מעשה הוא וכל לאו [ב]שאין בו מעשה אין לוקין עליו אמר ליה רבי יהודה היא [ג]דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו: **מתני'** [ה]זה הכלל [ד]כל השוחט והמקבל והמהלך והזורק לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר כזית ו] חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת [ו]ובלבד שיקריב ז] המתיר כמצותו כיצד קרב המתיר כמצותו שחט בשתיקה קבל והלך וזרק חוץ לזמנו או ששחט חוץ לזמנו וקבל והלך וזרק בשתיקה או ששחט וקבל והלך וזרק חוץ לזמנו זהו שמקריב ח] המתיר כמצותו כיצד לא קרב המתיר כמצותו שחט חוץ למקומו קבל והלך וזרק חוץ לזמנו או ששחט חוץ לזמנו קבל והלך וזרק חוץ למקומו או ששחט וקבל והלך וזרק חוץ למקומו (ולזמנו) הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן וקבל והלך וזרק חוץ לזמנו או ששחט חוץ לזמנו קיבל והלך וזרק שלא לשמן או ששחט וקבל והלך וזרק דמן ט] שלא לשמן זהו שלא קרב המתיר כמצותו י]לאכול כזית בחוץ כזית למחר כזית למחר כזית בחוץ כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר כחצי זית למחר כחצי זית בחוץ פסול ואין בו כרת אמר רבי יהודה זה הכלל כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פגול וחייבין עליו כרת ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן פסול ואין בו כרת [ח]וחכמים אומרים [ז]זה וזה פסול ואין בו כרת [ט]לאכול [ו]כחצי זית להקטיר כחצי כזית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין: **גמ'** אמר אילפא [י]מחלוקת בשתי עבודות אבל בעבודה אחת דברי הכל עירוב מחשבות הוי ורבי יוחנן אמר אף בעבודה אחת מחלוקת בשלמא לאילפא מדרישא בשתי עבודות סיפא נמי בשתי עבודות אלא לרבי יוחנן רישא בשתי עבודות וסיפא בעבודה אחת

כפסולי המוקדשין. כאילו נפל בו מום: **מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה.** שהרי בשלישי זמן ביעור לבער כל המעשרות מן הבית ולהתוודות כדכתיב מקצה שלש שנים תוציא (דברים יד): **דלאו בר הרצאה הוא.** אינו בא לכפר אבל קדשים כגון עולה שמכפרת על עשה [כ] ושלמים שמביאין לדורון ליתן שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ואימא הואיל ואיחרו פסול בעבודה י] הוא ולא לירצו קא משמע לן: **ולא בקרבנך חטא.** שאם איחרו אינו נפסל יא] והיה בך חטא סיפיה דקרא דלא תאחר לשלמו הוא: **הא** יב] **אוקימנא.** במס' (ב) ר"ה: **מבקשין ממנו.** ממונו יג] שגזל: **משכבך.** אשתו: **שמוציאות זו מזו.** מחשבת פסול מוציאה מיד פיגול: **לא יחשב** יד]. קרי ביה (ג) לא יחשב להזהיר כהנים על כך: **רבי יהודה היא.** במס' שבועות (דף ג:) והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דטעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקה המותיר ואע"ג דאין בו מעשה: **מתני' זה הכלל כל השוחט ומקבל כו'.** או זו או זו: **לאכול דבר שדרכו לאכול.** בשר: **או להקטיר דבר שדרכו להקטיר.** אימורין כדילפינן לעיל [ל] דשתי אכילות מפגלות ובלבד דליחשיב עלייהו להאכילו טו] למחר לראוי להן אימורין למזבח בשר לאדם: **ובלבד שיקריב המתיר כמצותו.** הדם הוא המתיר טז], כמצותו שלא יהיה בו פסול אחר אם יז] יש בו פסול מחשבה אחרת יצא מידי פיגול כדילפינן לעיל דמחשבות מוציאות זו מזו: **הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן.** מוציאן מידי פיגול אבל שאר זבחים אין שלא לשמן מוציאן מידי פיגול דהא כשרים הן שלא לשמן: **לאכול כזית בחוץ כזית למחר.** היינו הך דאמרן אלא דרישא איירי בב' עבודות וכאן בעבודה אחת ששחט על מנת לאכול כזית למחר כזית יח] בחוץ. ולמאן דמוקי לה בגמרא להא נמי בשתי עבודות יט] משום כחצי זית נקט לה לאשמועינן דמצטרפין זה עם זה: **רבי יהודה אומר כו'.** אכולה מתני' פליג דלית ליה מחשבות מוציאות זו מזו אלא אם כן קדם פסולו לפיגולו דתו לא קרינן ביה כהרצאת כשר ובעבודה אחת נמי פליג דלית ליה תפוס לשון ראשון: **לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית.** ושניהם חוץ לזמנו או חוץ למקומו כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין לפוסלו דהכא ליכא שיעורא והכא ליכא שיעורא: **גמ' בשתי עבודות.** דהא כ] דתני סיפא כזית למחר כזית בחוץ דפליג ר' יהודה עלה בשתי עבודות מיירי כי רישא ששחט על מנת לאכול כזית למחר וקבל על מנת לאכול כזית בחוץ אהא הוא דפליג רבי יהודה שהרי הוקבע בפיגול ותו לא אתא מחשבת פסול ומפקע לה אבל בעבודה אחת אפילו ר' יהודה מודה דלא הוקבע בפיגול במחשבה מעורבת: **אף בעבודה אחת מחלוקת.** דלית ליה לר' יהודה תפוס לשון ראשון: **מדרישא בשתי עבודות.** דקתני בהדיא כיצד לא קרב המתיר כמצותו שחט חוץ לזמנו וקבל והלך כא] חוץ למקומו: **סיפא נמי.** כזית למחר כזית בחוץ דפליגי בה ר' יהודה ורבנן: **בשתי עבודות.** קא מיירי והאי דהדר נקיט ליה לאשמועינן צירוף כחצי זית דלא אשמועינן ברישא:

אין

נפסל איכא למימר שהוא לשון תשיבות ואתא למימר שאף הכהן נפסל אי לאו דמעטיה קרא בהדיא אבל בן עזאי דדריש לא יחשב לשון מחשבה כב] ממילא שמעינן דלאו בכהן מיירי: **אלא אם כן** מבקשין ממנו ממון ואין לו. פי' בקונטרס ממון שגזל ונראה למיירי בנדר כדאמר בפ' שני דשבת (דף לב:) דבעון נדרים אשתו של אדם מתה שנאמר למה יקח משכבך מתחתיך והא דדריש הכא בך חטא ולא באשתך חטא מיירי בשלם אחר כן אלא שעבר על בל תאחר: **מחלוקת** בשתי עבודות. פי' בקונטרס כגון שחיטה והולכה והא דקאמר בתר הכי מדרישא בשתי עבודות סיפא נמי בשתי עבודות פי' בקונטרס דהאי דהדר נקיט ליה לאשמועינן צירוף כחצי זית דלא אשמועינן ברישא והוו דוחק והיה נראה לפרש שתי עבודות כי ההוא דפ"ק דמעילה (דף ד.) דמפרש סימן ראשון חוץ לזמנו וסימן שני חוץ למקומו כעין שתי עבודות ועבודה אחת היינו סימן אחד וצריך לומר לפירוש זה דאילפא ס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ומפגלין בחצי מתיר דאי כג] אינה לשחיטה אלא לבסוף כך (יש) לי מחשב בשני סימנים כמו מחשב בסימן אחד כיון דאין המחשבה חלה אלא בגמר רוב שחיטה אבל ר' יוחנן יכול לסבור כאביי דאמר בחלות מודה רבי מאיר דמרווייהו מילי דלא שייך ביה הקדמה אבל כזית למחר כזית בחוץ אפילו בסימן אחד פליגי ושייך ביה הקדמה בתחילת סימן ובסופו ולקמן דאמר אביי סימן ראשון וסימן שני נקט דבר המסויים וליכא לאילפא אבל לר' יוחנן הוי מצי למנקט בסימן אחד בתחילתו ובסופו דהא ר' יוחנן סבר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף פ' השוחט (חולין כט:) א"כ כד] סובר הכא בסימן אחד נמי מחלוקת ויכול לסבור ר' יוחנן נמי כרבא כה] בחלות נמי פליגי וכל שכן בסימן אחד דפליג דשייך ביה הקדמה דסבר רבי יוחנן ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. הג"ה:

עין משפט נר מצוה

קיט א מיי' פ"ח מהל' בכורות הלכה יג טוש"ע יו"ד סימן שו סעיף יב:
ב מיי' פרק י"ח מהלכות פסה"מ הלכה א ג:
קכ ג מיי' פי"ד שם הלכה ח:
קכא ד מיי' פט"ו שם הלכה א:
קכב הו מיי' שם הלכה ג:
קכג ז מיי' פי"ד שם הלכה י:

תורה אור השלם

1. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: דברים יד, כג
2. כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כג, כב
3. אִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מִתַּחְתֶּיךָ: משלי כב, כז
4. וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֺנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז, יח

מוסף רש"י

ויפסל. הואיל ועבר עליו ואיחרו: **מקיש בכור למעשר.** במספר דגן קא מסתפי קרא: **מה מעשר אינו נפסל כו'.** דכתיב מקצה שלש שנים וגו' אם שהה מעשרותיו שנה ראשונה ושניה: **דבני הרצאה נינהו.** אם לכפרה אם לדורון: **אימא לא לירצו.** מאחר שהכילן בעבירה (ר"ה ה.): **שחט בשתיקה.** שלא חישב (מנחות יב.): **או ששחט וקבל והלך וזרק.** כלומר או קתני, אם עשה אחת מהלה על מנת לאכול חוץ למקומו וכל הג' חוץ לזמנו (עפ"י מנחות שם עי' ש"מ) **לאכול כזית בחוץ כזית למחר.** חישב באחת העבודות ב' מחשבות, חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ועד השתא איירי בשתי עבודות שחישב באחת חוץ לזמנו ובאחת חוץ למקומו, והשתא מיירי שחישב בשתיהן בעבודה אחת, ולר' יהודה הוא דאצטריך דלא תימא שחישב שתיהן בשתי עבודות הוא דפליג ר' יהודה דנהי קמייתא אזלינן אבל באחת עבודה מודה, קמ"ל: **כזית למחר כזית בחוץ.** אע"פ שחישב בתחילה חוץ לזמנו הואיל ושניה מידי כרת (מנחות יב.): **מחלוקת בשתי עבודות.** דקאמר ר' יהודה במתני' אם מחשבת הזמן קדמה הוי, דעיקר פיגול דחייבין עליו כרת הוי במחשבת אכילה שחוץ לזמנו, והכי"ל זה וזה פסול ואין חייבין עליו כרת, ואמר אילפא מחלוקת בשתי עבודות, דר' יהודה סבר אם מחשבת הזמן הוי ורבנן סברי דהכי אין בו כרת דעירוב מחשבות הוי חוץ לזמנו וחוץ למקומו בבת אחד, ולהכי אפילו בשתי עבודות פסול ואין בו כרת, הואיל ולא היתה כולה במחשבת חוץ לזמנו (מעילה ד:):

שיטה מקובצת

מבקשים ממנו ממון. פי' כלומר מבקשים ממנו ולומר שאין לו שהכל משועבדים לכתובת אשתו, והיא אומרת גם כן שאין לו (גליון בנוי ישנה): **או ששחט קיבל והלך כו'.** פי' או או קתני, אם עשה אחד מאלה ע"מ לאכול חוץ למקומו וכל הבלעה חוץ לזמנו לא קרב המתיר כמצותו. וכן פי' לפי' ז"ל במנחות בפ"ק (דף יב.) על משנת הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ כו' שהיא דומה למשנה זאת (גליון): תוד"ה (מפסל קודם) נפסל כו' איכא למימר שהוא לשון תשיבות. לשון הר"פ ז"ל, יפלכן אע"ג דמסה מיירי לומר שהוא נפסל מ"מ מדכתיב במקרא שייך לומר שאף הכהן נפסל או לאו דמעטיה קרא בהדיא, אבל בן עזאי ס"ל: ד"ה מחלוקת כו' פירש בקונטרס כו' והוי דוחק, לשון מהר"ם, כלישנא בתרא דשמעינן דמצטרפין ולמה לי תרי גווני. לכן נראה למיירי בב' עבודות ממש ברישא, ובסיפא מיירי בעבודה אחת כגון כ' עבודות כגון בין סימן לסימן. ולת"ז נסירא תורה בתמשילה (דף ד.) מוקי לה בסימן ראשון וסימן שני, ועוד קשה דקאמר א"כ מיד מדרישא בשתי עבודות [וסיפא נמי בשתי עבודות], וקשה תרתי בשתי עבודות למה לי, ואי לאשמועינן צירוף דחצי חצי מ"מ הוה"ל למיכרך [לימא הכן] רישא (ומיתרא) [ולימרא] (דרבנן) [דרבי יהודה פליג עליה לגמרא. לכן נ"ל דהכל בשחיטה איירי בעבודה אחת כגון שתי עבודות דקאמר דמדמרינן בתמשילה בפ"ק בסימן ראשון וסימן שני וקספר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ומפגלין בחצי מתיר וה"ה הלה שפיר דפיגול בסימן ראשון כמו בעבודה אחת. והשתא סיפא אשמועינן דכר"ג חשיב שתי עבודות:

מסורת הש"ס

א) ר"ה ה. ירושי' ר"ה פ"א ה"א, ב) ר"ה ו. סנהדרין כב., ג) עי' ירושי' תרומות פ"ו ה"א, כתובות פ"ג ה"א, ד) [כ"מ לא. סנהדרין פג. שבועות ג: מכות ד: טז. כ: תמורה ג.], ה) [לעיל כח. מנחות יב. ע"ש], ו) עי' ירוש' יומא ספ"ה, ז) [לקמן סה. מנחות יב.], ח) [ל"ע חכמים היינו ת"ק וכן הקשה התוי"ט והניח בל"ע, ולפמ"ש תו' מנחות יב. ד"ה וחכמים כו' ע"ש יש ליישב], ט) מנחות יז. [וע"ע ירושלמי פסחים פ"ה ה"ג], י) מעילה ד., כ) לעיל ז:, ל) דף כח.,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא בקרבנך חטא הא אוקימנא לבן עזאי הוא: (ב) רש"י ד"ה הא יב' ר"ה הס"ד ואח"כ מ"ה מבקשין ממנו ממון: (ג) ד"ה לא יחשב קרי ביה לא יֵחָשֵׁב:

שינויי נוסחאות

א] דגנך ובכורות בקרך (שיה): ב] ואכתי מהכא נפקא מהתם נפקא (כי"צ): ג] חטא הא אוקימנא בבך חטא כו' והכא ליתא. (כי"מ. ש"מ וכ"ה ברש"י): ד] אומרים לא יחשב במחשבה (ש"מ): ה] תיבת אחרות נמחק (ש"מ): ו] תיבת כזית נמחק (ש"מ וכ"ה בכי"ח ובמשניות. ועי' רש"ש לעיל כו ע"ב דנגמ' לקמן מוכח דגרסי' ליה): ז] שיקרב (כי"מ. וכ"ה במשניות. ועי' תוי"ט): ח] שקרב (שם. וכ"ה במשניות): ט] תיבת דמן נמחק (ש"מ): י] בא בעבודה כל"ל (ש"מ וצ"מ): יא] לכן הס"ד ומה"ד והיה (ראש וכ"ה בכי"ח). ושייך קודם הדבור שלפניו: יב] עי' בס"ב לעיל אות ג'. וכ"ה אות לב: יג] ממון (ש"מ): יד] יחשב וכו' יחשב כל"ל (ש"מ): טו] להאכילן (רש"ש): טז] המתיר הס"ד ומה"ד כמצותו (ש"מ): יז] אבל אם כל"ל (ש"מ): יח] כל"ל ובזית (ש"מ): יט] עבודות מפרש משום (כי"מ): כ] הא דקתני (כי"מ): כא] והלך וזרק חוץ (ש"מ): כב] בש"מ נוסף ולומר דבמחשבה אינו נפסל ממילא: כג] תמלן על הס"ד הוא הג"ה (ש"מ): כד] וגם סובר כל"ל (ש"מ). ויתלמידי גורס א"כ שפיר סובר הכי בסימן אחד מחלוקת אע"ג דבלחצות ס"ל דמודה ר' מאיר: כה] כרבא דאמר בלחצות (ש"מ): כו] לכאורה נראה דכאן הוא תחילת דבור אחר, וקאי נמי אפירש"י דמפרש לה בב' עבודות ממש:

ליקוטים

מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה. פירש בקונטרס דכתיב מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך אם שהה מעשרות שנה ראשונה ושניה, ואפילו לפאי דפרישית לעיל דאיכא בבל תאחר במעשר שהופרש ולא נתנו וקרא דשנת הביעור אצטריך לאותו שלא הופרש, מכל מקום בכולהו נשתעי קרא דמתבער. וקצת תימה בכולה שמעתין מהיכא תיתי לן דנפסל דאיצטריך קרא דאינו נפסל. וכן אותו בלא ירצה דאין באחר נדרו בלא ירצה למה לי (תוס' ר"ה ד' ע"ב): **איצטריך** סד"א הני מילי בכור וכו'. קצת קשה ודוחק ליישב מילתא דאחרים אליבא דבן עזאי. ובתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא ע"ב) גבי ר' יוסי היה אומר ג' דברים משום ג' זקנים משמע דבן עזאי דמוקי היקישא דמעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה, לית ליה דאחרים. (וקאמר) [דקאמר] ולרבנן דמפקי ליה לטעמא אחרינא בבכור שאינו נפסל משנה לחברתה מנא להו, ומיהו אין לחוש אם הש"ס הולך ומיישב בכל ענין (תוס' שם ד"ה ...): אבל קדשים דבני הרצאה ניהו אימא לא לירצו קמ"ל, וכי תימא ליכתוב גבי קדשים אע"ג דבני הרצאה ניהו, וכל שכן בכור, והקישא דאחרים למה לי, יש לומר דאי מבך חטא הוה אמינא דקמ"ל קרא דאינו נפסל לגמרי ומ"מ אינו מרצה. קמ"ל הקישא דאינו נפסל. ומהשתא אידך קרא קמ"ל דאיצטריך נמי מרצה, ומ"מ אכתי קשה לי דפריך מדבן עזאי נפקא מאותו בלא ידעה, ומתחת קושיא זו מוקי לבך חטא לדרשא אחריתי דלא באשתך חטא, ואב איתא דבקדשים דבני הרצאה בחד מיעוטי יש לומר דאינו נפסל ומכל מקום אינו מרצה, הוה ליה למימר דצריכא אותו ובך חטא חד לאינו נפסל ואידך לומר דמרצה נמי. והאי הקישא דבבכור ניל דהאי תנא דדייש דלא בקרבנך מיבעיא ליה כר"ע דדריש בפ"ג דתמורה דאינו בא מחוץ לארץ, אי נמי כבן עזאי דאינו נאכל אלא לפנים מן החומה, או כר' דאינו נאכל אלא לפני הבית כדאמרינן התם. וכל הני תנאי לית להו הא הקישא דאחרים כדמוכח התם, וסוגיא דהתם יתבאר שם בזה בס"ד (עיין תוס' ר"ה ס ע"ב): סד"א כו' אלא א"כ מבקשין ממנו ממון ואין לו, קמ"ל. וא"ת אם כן הא דר' יוחנן היכי אתיא. ויש לומר דהתם בשלא שילם כלל. וא"ת וכיון דעברו ג' רגלים עבר בבל תאחר, עד היכן מכתינן לי לגרש את אשתו, דהא כל יומא בעבור ושלם קאי, וי"ל כל היכא שתבעוהו והיה לו לשלם בתחילה ולא שילם במזיד, והיינו דאמר ר' יוחנן אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו, לפי שפשע ולא רצה לשלם בתחילה ועכשיו כשרוצה אין לו (רש"א ריש כט): וחכמים אומרים זה וזה פסול ואין בו כרת. ואם תאמר היינו תנא קמא. וי"ל דאתא לסתם כוותיה, דכי האי גוונא משני בפרק המפלת (נדה דף ל:) (תוס' מנחות יב ע"א):